

UDK 81'373.421:001.4

Mojca Žagar Karer

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

mojca.zagar@zrc-sazu.si

Tanja Fajfar

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

tanja.fajfar@zrc-sazu.si

SINONIMIJA V TERMINOLOGIJI: ANALIZA NORMATIVNIH ODLOČITEV V TERMINOLOŠKIH SLOVARJIH

V članku je predstavljena analiza sinonimije v 14 terminoloških slovarjih, ki so nastali v Terminološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Analiza potrjuje, da sinonimija v terminologiji ni redka, saj je kar petina terminov (v povprečju 21,4 %) v analiziranih terminoloških slovarjih preusmerjena na prednostni termin. Pri tem je treba poudariti, da je število terminov za posamezen pojem smiselno omejiti, če naj bi bila sinonimija z vidika zagotavljanja učinkovitega sporazumevanja še funkcionalna. Rezultat analize je tipologija, ki naj bi prispevala k določeni stopnji predvidljivosti sinonimnih razmerij v terminologiji, kar bi lahko vplivalo na bolj premišljeno tvorjenje sinonimov oz. bolj usmerjeno uslovarjanje sinonimov.

Ključne besede: terminologija, terminološki slovar, normativnost, sinonim, prednostni termin

The article presents an analysis of synonymy in 14 terminological dictionaries compiled in the Terminological Section of the Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language at ZRC SAZU. The analysis confirms that synonyms are not uncommon in the terminology, as up to a fifth of the terms (on average 21.4%) in the analysed terminological dictionaries have a preferred term. However, it should be noted that the number of synonyms should be limited in order to make the synonymy functional from the point of efficient communication. The result of the analysis is a typology that could contribute to a certain predictability of synonymous relations in terminology. This could lead to a more considerate formation of synonyms or a more controlled inclusion of synonyms in terminological dictionaries.

Keywords: terminology, terminological dictionary, normativity, synonym, preferred term

1 Uvod¹

Glavna motivacija strokovnjakov, ki se ukvarjajo s terminologijo, je praviloma ureditev že obstoječe terminologije in zagotovitev učinkovitih poimenovalnih rešitev za nove pojme, da bi omogočili neovirano in nedvoumno strokovno sporazumevanje. Sporazumevanje, pri katerem ni jasno, kaj posamezni termin označuje in ali različni termini označujejo isti pojem, strokovnjakom lahko povzroči neprijetne, v skrajnem primeru tudi nevarne kratke stike v komunikaciji. Zlasti prevajalcem, ki tudi sodijo med

¹ Prispevek je nastal v okviru programa P6-0038, ki ga financira ARRS.

uporabnike terminologije,² neuskklajena terminologija bistveno podaljša čas za prevod strokovnega besedila, posledično pa narastejo tudi stroški dela.

Zato je ideja normativnosti vgrajena v samo bistvo terminološkega dela. Pri tem seveda ne zanikamo potrebnosti opisne terminologije, vendar pa nas bodo v tem članku zanimali zlasti normativni vidiki terminologije. Opozoriti je treba, da normativnost v terminologiji razumemo kot dogovorno izbiro prednostnih terminov, medtem ko je v okviru splošnega jezika normativni opis »komplementaren splošnemu jezikovnemu opisu, a ima drugo prioriteto: opredeliti normativno opazne oziroma izstopajoče jezikovne pojave ter jih ovrednotiti glede na nevtralne standardne oblike jezika«. (Dobrovoljc 2018: 219).³

Kot ugotavlja Norman (2002: 269–70), večina uporabnikov terminoloških slovarjev pričakuje in si želi, da bi terminološki slovarji opravljali predpisovalno vlogo, tj. da bi dobili strokovno verodostojno informacijo o tem, ali je termin ustrezen ali odsvetovan. Prav tako B. Fathi (2014: 18) piše, da več kot polovica v njeno raziskavo vključenih strokovnjakov v terminoloških slovarjih poleg drugih informacij išče tudi normativne informacije.⁴ O normativnosti terminoloških slovarjev piše tudi M. Jemec Tomazin (2015: 314), ki med drugim ugotavlja, da je normativnost »vsaj v slovenskem prostoru pravzaprav privzeta slovarska lastnost«.

Da bi ugotovili, kako je normativnost prikazana v terminoloških slovarjih, smo analizirali 14 terminoloških slovarjev, ki so nastali v Terminološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU po letu 2000. Zlasti nas je zanimalo, kako so v slovarjih obravnavani sinonimi, saj je način, kako so prikazani, najbolj ekspliciten pokazatelj normativnosti.

2 Opredelitev terminov *sinonim* in *sinonimija* v terminologiji

Sinonimija⁵ je bila v slovenskem prostoru natančneje obravnavana predvsem v kontekstu splošne leksike, precej manj pa v okviru terminologije. *Sinonim* je v uvodu *Sinonimnega slovarja slovenskega jezika* (2016) opredeljen tako: »Sinonim kot osnovna

² Prevajalci so poleg področnih strokovnjakov najbolj tipična skupina uporabnikov terminologije. O razlikah v dojetju terminologije pri obeh skupinah gl. M. Žagar Karer in T. Fajfar (2015).

³ O odnosu med ožjo terminološko normo in pravopisno normo gl. M. Žagar Karer (2015: 221–29), o obravnavi terminov v Slovenskem pravopisu pa M. Jemec Tomazin (2012: 213–20).

⁴ Avtorico je v raziskavi, v katero je bilo vključenih 40 strokovnjakov z različnih strokovnih področij, zanimalo, katere informacije strokovnjaki pričakujejo v terminoloških slovarjih in kako ocenjujejo obstoječe terminološke slovarje.

⁵ V jezikoslovlju se dokaj enakovredno uporabljajo poimenovanja *sinonim/sinonimija* in *sopomenka/sopomenskost*. Za rabo v kontekstu terminologije se nam zdita ustreznjša *sinonim* in *sinonimija*, ker na izrazni ravni ne vsebujeta *pomena*, ki je leksikološki, ne pa tudi terminološki pojem. V *Slovenskem etimološkem slovarju* (3. izdaja) je v okviru iztočnice *sinonim* izpostavljeno, da izvira iz grščine in pomeni 'soimenski, ki ima isto ime, isto poimenovanje'. V izhodišču je torej *sinonim* poimenovalno motiviran drugače kot *sopomenka*, pri kateri gre za isti pomen. Kljub temu menimo, da tudi termina *sopomenka* in *sopomenskost* nista neprimerna za strokovno rabo.

enota sinonimije je določen znotraj razmerja med dvema izrazno različnima besedama ali besednima zvezama, ki ju povezuje skupni pomen.«⁶ V terminologiji, ki temelji na onomaziološkem pristopu, sicer ne govorimo o pomenu, ampak o pojmu. Skladno s tem Š. Vintar (2008: 27) ugotavlja, da »sinonimija ali istoimenskost na ravni pojmov ne more obstajati, saj vsak pojem označuje svojo miselno enoto, na ravni terminov pa namesto o sinonimih govorimo o različnih poimenovanjih«. Dejansko gre za vzporedna poimenovanja, vendar pa se je poimenovanje *sinonim* v slovenski terminologiji, pa tudi širše, tako ustalilo, da terminološka intervencija po našem mnenju ne bi bila smiselna.

V tem članku torej kljub strinjanju z zgoraj navedeno ugotovitvijo uporabljamo termina *sinonim* in *sinonimija*, pri čemer *sinonim* definiramo kot enega od vsaj dveh terminov za isti pojem, *sinonimijo* pa kot pojav, ko en pojem označujeta vsaj dva termina. Razmerja med različnimi termini za isti pojem so jezikovnosistemske pogosto enakovredna, izbor prednostnega termina pa temelji na dogovoru.⁷

V literaturi je veliko napisanega o tem, da terminologija ne prenese sinonimije, ker je z vidika učinkovitega sporazumevanja nefunkcionalna. M. Humar (2009: 75) piše o tem, da sinonimi v terminologiji niso zaželeni, ker zmanjšujejo možnost enoumnega sporazumevanja. Po A. Vidovič Muha (2000: 118–19) so termini na ravni sinonimije nefunkcionalni oz. se sopomenskost v okviru terminologije pojavlja le na ravni dvojnic.⁸ Korošec (1971: 9–10) opozori, da imajo splošni izrazi več možnih pomenov, za termine pa se pričakuje, da natančno in nedvoumno izražajo določeno vsebino, kar se uresničuje z enopomenskostjo in izogibanjem sopomenskosti. Š. Vintar (2008: 27) utemeljuje načelno nezaželenost vzporednih poimenovanj za isti pojem, ker vodijo do nejasnosti v strokovni komunikaciji. Gorjanc (1995/96: 272–73) pa izpostavi, da naj bi bila terminologija zaradi doseganja čim večje enoumnosti in natančnosti sporočenega v okviru stroke ustaljena tako, da bi z upoštevanjem tradicije, tvorbenih (z)možnosti jezika in razvoja stroke izločala nepotrebno sopomensko izrazje. Hkrati pa raziskovalci na podlagi raziskav ugotavljajo, da sinonimija v terminologiji je prisotna (gl. npr. Humar (2009), Gorjanc (1995/96), Kereković (2014), Poláčková (2001)).

Sinonimija v terminologiji je nedvomno prisotna, vprašanje je samo, koliko sinonimije terminologija prenese, da še lahko opravlja svojo osnovno nalogo, ki je omogočanje učinkovitega sporazumevanja. Z vidika terminografije to pomeni, da je potreben razmislek, kako sinonimijo smiselno prikazati v terminoloških priročnikih, pri čemer bi bilo treba v idealnem primeru korektno zabeležiti obstoječo rabo in jasno nakazati normativne odločitve. Da bi preverili, kakšne so normativne odločitve z vidika sinonimije v terminoloških slovarjih, ki so nastali v Terminološki sekciji po letu 2000, oz. kako so uslovarjene, smo pregledali 14 slovarjev, dostopnih na Terminologišču.

⁶ Sinonimiji je posvečena tudi monografija M. Zorman (2000), ki se ukvarja z opisom razmerij med sinonimi v jezikovnem sistemu in ugotavljanju funkcije izbire med njimi v besedilih.

⁷ Terminološki dogovor seveda ni poljuben, ampak temelji na določenih kriterijih, ki jih imenujemo terminološka načela (Žagar Karer 2018: 235–49).

⁸ Tako sinonimijo razumeta tudi M. Kalin Golob in N. Logar (2008: 665): »Za izrazje strok nasploh uporabljamo v slovenščini zvezo strokovni izraz ali prevzeto besedo termin (pri čemer ohranjamo edino možno sopomenskost pri strokovnem izrazju, tj. razmerje domače – mednarodno).«

Seveda vzorec še zdaleč ne zajema vseh slovenskih terminoloških slovarjev, je pa z več kot 65.000 termini, različnimi strokovnimi področji in dokaj enotnim metodološkim pristopom za slovenščino gotovo reprezentativen.

3 Analiza terminoloških slovarjev

Osrednji del članka predstavlja analiza, v katero je bilo vključenih 14 terminoloških slovarjev, ki so izšli po letu 2000, nastali pa so v sodelovanju terminologov iz Terminološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša in področnih strokovnjakov. Ti slovarji so: *Planinski terminološki slovar* (PITS, 2002), *Geografski terminološki slovar* (GeogTS, 2005), *Gemološki terminološki slovar* (GemTS, 2005), *Geološki terminološki slovar* (GeolTS, 2006), *Čebelarski terminološki slovar* (ČTS, 2008), *Gledališki terminološki slovar* (GledTS, 2011), *Slovenski smučarski slovar* (SSS, 2011), *Botanični terminološki slovar* (BTS, 2011), *Tolkalni terminološki slovar* (TTS, 2014), *Terminološki slovar uporabne umetnosti – pohišstvo, ure, orožje* (TSUU, 2015), *Urbanistični terminološki slovar* (UTS, 2015), *Terminološki slovar avtomatike (2., dopolnjena in pregledana izdaja)* (TSA2, 2018), *Pravni terminološki slovar* (PTS, 2018) in *Farmaceutski terminološki slovar (Druga, dopolnjena in pregledana izdaja)* (FTS2, 2019).

V analizi nas je zanimalo: a) kako so prikazani sinonimi in kolikšen je njihov delež v posameznem slovarju; b) kako pogosto so sinonimom dodani označevalniki in kakšna je njihova vloga; c) kateri tipi sinonimije so najpogostejši.

Najbolj eksplicitni pokazatelj normativnosti v slovarjih je torej način obravnave sinonimije. V uvodih pregledanih slovarjev avtorji sinonimiji sicer niso namenjali veliko pozornosti – sinonimija kot pojav je opredeljena le v uvodih k TSUU, PTS, BTS in TSA2.

3.2 Kazalčni slovarski sestavki

Kljub temu da niso vsi slovarji v uvodih eksplicitno opredeljeni kot normativni,⁹ pa imajo vsi predpisovalni značaj, ki naj bi prispeval k urejanju oz. poenotenju rabe terminologije. Vsi namreč vsebujejo kazalčne slovarske sestavke, ki so v posameznih slovarjih opredeljeni tako:

- a) usmerjajo na strokovno in/ali jezikovno ustrežnejše ali pogosteje uporabljano poimenovanje (PITS, GeogTS, ČTS, FTS2, TTS, UTS, GemTS, GledTS, SSS);
- b) so napotilo k strokovnemu izrazu, kjer je celotna informacija, ali k pisno ustrežnejšemu strokovnemu izrazu (GeolTS);

⁹ Druge opredelitve so npr. »razlagalni in normativni slovar«, »razlagalni in informativno-normativni slovar«, ki kažejo na vpliv SSKJ, ki je po M. Humar (2008: 107) tudi sicer »močno vplival na strokovne slovarje s svojim strokovnim izrazjem in z normativnim prikazovanjem sopomenskosti«, kar gre pripisati temu, da »so pri nekaterih strokovnih slovarjih sodelovali tudi soavtorji Slovarja slovenskega knjižnega jezika«, zaradi česar »so se novi slovaropisni pogledi hitro prenašali tudi na področje strokovnega slovaropisja«.

c) usmerjajo na priporočen prednostni termin (TSUU, BTS, PTS, TSA2).¹⁰

V kazalčnih slovarskih sestavkih so iztočnice termini, ki usmerjajo na prednostni termin, prikazan v polnem slovarskem sestavku z definicijo, ki sicer velja za oba termina. Med terminoma na levi in desni strani kazalke je vzpostavljeno razmerje sinonimije. Opredelitev termina kot prednostnega oz. neprednostnega temelji na terminološkem dogovoru, ki je lahko implicitni, kar pomeni, da se prednostni termin vzpostavi z rabo, ali eksplicitni, ko je odločitev za prednostni termin dogovorna in izhaja iz terminoloških načel, praviloma načela ustaljenosti, po katerem je prednostni tisti termin, ki je v rabi pogostejši. Raba različnih terminov za isti pojem namreč ni enakovredna, saj se en termin praviloma uporablja pogosteje.¹¹ Eksplicitni terminološki dogovor je lahko tudi rezultat neposrednega dogovora strokovnjakov o prednostnem terminu, do česar pogosto pride prav med izdelavo terminološkega slovarja, ko skupina področnih strokovnjakov in terminografov opisuje in ureja poimenovalni sistem stroke ter pri tem opazi in opozarja tudi na njegove pomanjkljivosti.

V kazalčnih slovarskih sestavkih so predstavljene tudi kratice (in v manjši meri okrajšave),¹² ki v večini pregledanih slovarjev z enosmerno puščico usmerjajo na razvezano obliko termina. Enosmerna puščica v teh primerih ne pomeni, da je kratica manj ustrežna oblika termina, zato bi bilo smiselno, da bi razmerje med kratičnim terminom in njegovo razvezano obliko ponazarjala obojesmerna puščica, kot to velja za BTS in TSA2. Preverili smo, kolikšen delež slovarskih sestavkov v posameznem terminološkem slovarju predstavljajo kazalčni slovarski sestavki in podatke vnesli v preglednico.¹³

Delež kazalčnih slovarskih sestavkov v pregledanih terminoloških slovarjih se giblje od 12,3 % kazalčnih slovarskih sestavkov glede na vse slovarske sestavke v TSUU do 29,7 % kazalčnih slovarskih sestavkov glede na vse slovarske sestavke v ČTS. V povprečju kazalčni slovarski sestavki predstavljajo 21,4 % oz. petino vseh slovarskih sestavkov. Podatek, da je v povprečju približno petina terminov v terminoloških slovarjih preusmerjena na drug termin, kaže na to, da je sinonimov v terminologiji sorazmerno veliko in da nikakor ne gre le za posamične izjeme. Pri tem pa je treba upoštevati razlike med posameznimi strokovnimi področji (o tem pišeta tudi Klégr in Bozděchová 2019:

¹⁰ BTS in TSA2 poleg enosmerne puščice (→) za usmerjanje k prednostnemu terminu uporabljata tudi dvosmerno puščico (↔) za usmerjanje k enakovrednemu terminu, BTS pa uporablja še dvojno puščico (⇔) za usmerjanje k veljavnemu mednarodnemu znanstvenemu imenu taksone (kar je posebnost tega slovarja, ki izhaja iz specifik stroke).

¹¹ Danes lahko rabo terminologije preverjamo tudi v različnih specializiranih korpusih, iz katerih lahko dobimo bolj objektivne podatke, kot če bi se zanašali le na jezikovni občutek posameznih strokovnjakov.

¹² V pregledanih terminoloških slovarjih so med krajšavami daleč najpogostejše kratice, ostalo so okrajšave in simboli. Absolutni delež kritic v terminoloških slovarjih je relativno majhen, po večji količini kritic pa izstopa področje farmacije. Več o kraticah v terminoloških slovarjih v T. Fajfar in M. Žagar Karer (2019).

¹³ Poseben podtip kazalčnih slovarskih sestavkov predstavljajo pisne dvojnice (označene z *glej oz. gl.*), pri katerih gre za pravopisno normativnost, zaradi česar jih v analizi nismo upoštevali.

166),¹⁴ poleg tega pa tudi različne pristope avtorjev slovarjev k vključevanju večjega ali manjšega števila sinonimov v slovar.

Preglednica 1: Delež kazalčnih slovarskih sestavkov v pregledanih terminoloških slovarjih.

Slovar	Kazalčni slovarski sestavki	Vsi slovarski sestavki	Delež kazalčnih slovarskih sestavkov v %
PITS	699	3599	19,4
GeogTS	2195	8922	24,6
GemTS	630	3025	20,8
GeolTS	2469	10.805	22,9
ČTS	913	3073	29,7
GledTS	807	2967	27,2
SSS	791	4052	19,5
BTS	1401	6728	20,8
TTS	124	635	19,5
TSUU	147	1200	12,3
UTS	414	2173	19,1
TSA2	500	2020	24,8
PTS	2047	10.094	20,3
FTS2	1198	6454	18,6

S pomočjo empiričnih podatkov lahko torej potrdimo, da je sinonimija v terminologiji relativno pogost pojav. To pa seveda ne pomeni, da je status vseh sinonimov enakovreden ali da je poljubno dodajanje novih sinonimov v terminološki sistem neproblematično. Ker je glavni namen terminologije nedvoumno sporočanje, je relevantno vprašanje, koliko sinonimije terminologija še prenese, da ostane funkcionalna.

3.3 Označevalniki v kazalčnih slovarskih sestavkih

Zlasti v starejših terminoloških slovarjih, ki normativnost razumejo kot vrednotenje terminologije z vidika strokovne in jezikovne ustreznosti (sekundarno pa tudi z vidika pogostosti rabe), imajo posebno vlogo označevalniki, ki služijo kot nekakšna utemeljitev, zakaj je nek termin manj priporočljiv kot njegov sinonim. Koncept označevalnikov

¹⁴ Pogostost sinonimije je lahko različna tudi znotraj področja. G. Poláčková (2001: 175) ugotavlja, da je sinonimija v medicinski terminologiji značilna zlasti za klinično medicino, bistveno manj pa za terminologijo na področju anatomije.

je slovenska terminologija sicer prevzela od največjega leksikografskega projekta 20. stoletja, tj. SSKJ, v katerem označevalniki (kvalifikatorji) opredeljujejo leksikalno enoto glede na knjižno rabo, ki je nevtralna raba. Omeniti je treba, da si je pri SSKJ strokovne izkušnje nabiralo tudi veliko kasnejših terminografov,¹⁵ ki so označevalnike včasih kar avtomatsko prenesli v terminološke slovarje. Vsekakor lahko to trdimo recimo za označevalnik *slabšalno*, za katerega je že bilo ugotovljeno, da v terminologiji ni funkcionalen (Trojar in Žagar Karer 2013: 462),¹⁶ prav tako bi bilo smiselno izpustiti zvrstne označevalnike (*narečno*, *strokovno pogovorno*, *neformalno* – razen označevalnika *žargonsko*) (Jemec Tomazin in Humar 2013: 178) in večino časovnih označevalnikov (*starinsko*, *nekdaj*, *prej*, *zgodovinsko* – razen označevalnika *zastarelo*) (Fajfar in Žagar Karer 2013: 123).¹⁷

Označevalnike vključuje 9 pregledanih terminoloških slovarjev, in sicer PITS, GeogTS, GemTS, GeolTS, ČTS, GledTS, SSS, BTS in FTS2. Podatki o deležu kazalčnih slovarskih sestavkov z označevalniki so vključeni v spodnjo preglednico.

Preglednica 2: Označevalniki v kazalčnih slovarskih sestavkih.

Slovar	Število kazalčnih slovarskih sestavkov z označevalnikom	Število kazalčnih slovarskih sestavkov	Delež kazalčnih slovarskih sestavkov z označevalnikom glede na vse kazalčne slovarske sestavke v %
PITS	244	699	34,9
GeogTS	78	2104	3,7
GemTS	186	545	34,1
GeolTS	1256	2469	50,9
ČTS	330	898	36,7
GledTS	138	758	18,3
SSS	381	787	48,5
BTS	53	1368	3,9
FTS2	4	1150	0,4

Največ kazalčnih slovarskih sestavkov z označevalniki imajo GeolTS (50,9 %), SSS (48,5 %), ČTS (36,7 %), PITS (34,9 %) in GemTS (34,1 %). Glede na število različnih označevalnikov izstopa SSS, ki ima kar 8 različnih označevalnikov, in sicer *narečno*,

¹⁵ M. Humar (2009: 80) piše, da je pri nas SSKJ uvedel način prikazovanja terminov, iz katerega je razvidno, kateremu izrazu daje stroka prednost, ta pa se je nato uveljavil v večini slovenskih terminoloških slovarjev »tudi zato, ker so pri njih sodelovali redaktorji SSKJ«.

¹⁶ Seveda v terminološki slovar ne sodi nobena vrsta čustvene konotativnosti.

¹⁷ Ugotovitve iz omenjenih člankov izhajajo iz analize 35 slovenskih terminoloških slovarjev, ki so izšli med letoma 2006 in 2012.

nestrokovno, pogovorno, starinsko, strokovno pogovorno, zastarelo, žargonsko in *prej*.¹⁸ V FTS2 kazalčni slovarski sestavki z označevalniki predstavljajo le 0,4 % vseh kazalčnih slovarskih sestavkov, pri čemer sta vključena le označevalnika *zastarelo*¹⁹ in *nekdaj*.

Na število označevalnikov gotovo vpliva posamezna stroka,²⁰ še bolj pa odnos avtorjev slovarja (in tudi terminografa) do vključevanja označevalnikov v slovar. Čeprav je do neke mere razumljivo, da so želeli avtorji slovarjev svoje normativne odločitve še dodatno utemeljiti, pa nabor označevalnikov v analiziranih slovarjih kaže, da so se vanje uvrstila tudi poimenovanja, ki pravzaprav ne sodijo v osnovni nabor aktualnih terminov posamezne stroke, npr. narečni termini, zgodovinska poimenovanja, nestrokovna poimenovanja. Kot že omenjeno, gre za posledico vpliva SSKJ oz. splošnega slovaropisja na terminografijo. Sinonimi, ki jih je po našem mnenju upravičeno uvrstiti v terminološke slovarje, so različna poimenovanja istega pojma, ki pa so s stališča funkcijske in socialne zvrstnosti enakovredna oziroma nevtralna. Kategorija konotativnosti za sinonime v terminologiji namreč ni funkcionalna (prim. Vidovič Muha 2000: 26, 118).

3.4 Najpogostejši tipi sinonimije v pregledanih terminoloških slovarjih

Skoraj nemogoče je predvideti vse tipe sinonimov, ki se lahko pojavijo v terminologiji, saj nova poimenovanja nastajajo tako rekoč vsak dan. Poimenovalne rešitve so včasih hipne in nepremišljene, pogosto so tudi plod osebnih jezikovnih preferenc tistega, ki nov termin uvaja ali pa (hote ali nehote) dodaja nov sinonim nizu že obstoječih za isti pojem. Kljub temu pa nas je zanimalo, kateri so prevladujoči tipi sinonimov v terminoloških slovarjih, ki praviloma dokaj natančno popisujejo terminologijo posameznih strok. Razdelili smo jih na 7 skupin.

3.4.1 Sinonimno razmerje prevzeto : domače²¹

Gre za najbolj tipično sinonimno razmerje v terminologiji, ki vključuje dva podtipa. Prvi podtip je razmerje med domačim terminom in mednarodnim terminom, drugi pa razmerje med domačim terminom in citatnim terminom. Primera za prvi podtip:

nèverbálna komunikácija -e -e ž → nèbesédno sporazumévanje (GledTS)
parazít -a m fiziól., ekol. → zajedávec (BTS)

Pri drugem podtipu velja izpostaviti npr. latinske termine v PTS, glede katerih so se avtorji in terminografi strinjali, da naj bodo usmerjeni na slovenske termine, kljub temu da v rabi pogosto prevladuje latinski termin.

¹⁸ Opredelitve označevalnikov so v razdelku Krajšave in kratice v uvodu k SSS.

¹⁹ Označevalnik *zastar.* se v slovarju pojavi samo enkrat, pri čemer gre za napako, saj v 2. izdajo FTS niso vključena nekatera strokovna pogovorna, žargonska in zastarela poimenovanja, ki so sicer bila vključena v 1. izdajo, ker jih sodobna strokovna raba ne potrjuje (uvod k FTS2).

²⁰ Tako je npr. v GledTS pričakovano več označevalnikov kot v TSA2, v katerem jih sploh ni.

²¹ Ker ta tip sinonimije z vidika tipologije sinonimije oz. predvidljivosti tvorjenja sinonimov ni problematičen, je v tem članku zgolj omenjen. Natančneje bo predstavljen v samostojnem članku.

absolutio ab instantia -- -- -- [apsolúcijsko ab instáncija] (lat.) → zavíženje tóžbe

Razmerje prevzeto : domače se sicer pojavlja v vseh pregledanih slovarjih, pri tem pa velja poudariti, da ne gre za avtomatsko usmerjanje na domači termin, ampak je upoštevana tudi ustaljenost.

3.4.2 Sinonimno razmerje, v katerem so termini tvorjeni z različno poimenovalno motivacijo

Tudi to je relativno pogosto sinonimno razmerje. Tipično je eden od terminov v sinonimnem paru poimenovan po osebi, ki je izumila določen predmet ali je z njim kako drugače povezana. Primera:

Ostwaldov viskoziméter -ega -tra [óstvaldov] m farm. teh. → kapilárni viskoziméter (FTS2)

frekvéncia zgíbanja -e -- ž → Nyquistova frekvéncia (TSA2)

Lahko pa to sinonimno razmerje temelji na izpostavitvi različnih vsebinskih vidikov pojma na ravni termina. Primera:

àšèizmični celínski rób -ega -ega -a m → pasívni celínski rób (GeolTS)
sámoplačníški recépt -ega -a m lek. farm. → béli recépt (FTS2)

Tudi to razmerje je pričakovano in načeloma ni problematično, če število tovrstnih sinonimov ni preveliko, kar sicer velja za sinonimijo v terminologiji nasploh.

3.4.3 Sinonimno razmerje, ki temelji na pretvorbi prilastka

To je razmerje, v katerem sinonim nastane s pretvorbo desnega samostalniškega prilastka v levi pridevniški prilastek ali obratno. Navajamo primera, v katerih termin z desnim samostalniškim prilastkom usmerja na termin z levim pridevniškim prilastkom, ki je sicer najbolj tipična skladijska struktura slovenskih terminov (gl. npr. Vintar 2008: 40–41):

jézero v krníci -a -- -- s → krníško jézero (PITS)
tipológíja krajíne -e -- ž → krajínska tipológíja (UTS)

Relativno pogosto je tudi obratno, tj. da termin z levim pridevniškim prilastkom usmerja na termin z desnim samostalniškim prilastkom, zato ne moremo reči, da so termini z levim pridevniškim prilastkom v vseh primerih bolj priporočljivi oz. da je usmerjanje glede na skladijsko strukturo avtomatsko. Primera:

nódijska kultúra -e -e ž biotehn. → kultúra nódijev (BTS)
góng terapíja -- -e ž → terapíja z góngi (TTS)

Čprav jezik omogoča različne možnosti poimenovanja pojma z istimi poimenovalnimi prvinami, npr. isti pridevnik je lahko na mestu levega ali desnega prilastka, pa je kopičenije tovrstnih sinonimov nefunkcionalno. V terminološke slovarje je smiselno vključevati samo tiste pretvorbe, ki jih potrjuje raba.

3.4.4 Sinonimno razmerje, ki nastane z univerbizacijo

A. Vidovič Muha (2000: 100) postopek univerbizacije opiše kot opustitev jedra besedne zveze oz. možnost njegovega morfemiziranja – postopek, pri katerem je izhodišče denotat, ki ga poimenujeta najmanj 2 besedi, je posledica jezikovne gospodarnosti.²² Pogosto je rezultat univerbizacije žargonsko poimenovanje. Tovrstnim sinonimom je v PITS in GledTS dodan označevalnik *žargonsko*, v ČTS in SSS pa označevalnik *strokovno pogovorno*. Primera:

čélka -e ž žarg. → čélna svetílka (PITS)
brezmátičar -ja m strok. pog. → brez mátični pánj (ČTS)

Obstajajo pa tudi nezaznamovani sinonimi, nastali z univerbizacijo. Primer:

króžno križíšče -ega -a s → krožíšče (UTS)

Večina terminov, nastalih z univerbizacijo, je torej žargonskih, kar pomeni, da se uporabljajo večinoma v govornem prenosniku in neformalnem govornem položaju. Vključevanje žargonskih terminov v terminološke slovarje ni samoumevno in je odvisno od koncepta slovarja. Več o tem v M. Jemec Tomazin in M. Humar (2013: 178–79).

3.4.5 Sinonimno razmerje med terminom in njegovo kratico ali okrajšavo

Kratice in okrajšave so v pregledanih terminoloških slovarjih prikazane v kazalčnih slovarskih sestavkih, v katerih so z desnosmerno puščico usmerjene na polni termin. V polnem slovarskem sestavku kratic oz. okrajšav ne uvaja S (za sinonim), ampak K (za krajšavo).

agg. [agregát] okrajš. sist. → agregát (1) (BTS)
d. o. o. -ja [deoó] m okrajš. → družba z omejeno odgovornostjo (PTS)

V BTS in TSA2 je med kratico in terminom uporabljena dvosmerna puščica, ki nakazuje posebno razmerje kratice do termina – ne gre namreč za tipično sinonimno razmerje med neprednostnim in prednostnim terminom.

²² Več o univerbizaciji v I. Stramljič Breznik (2018). Avtorica sicer predlaga menjavo prevzetega termina univerbizacija z domačim poenobesedenjem (2018: 372–73).

BPK -- [bepeká] m neskl. krat. ekol. ↔ bíokémíčna potréba po kiséku (BTS)

CNS -a [ceenès] m krat. ↔ centrálni nadzórni sistém (TSA2)

To je predvidljivo sinonimno razmerje, ki se pojavi v vseh pregledanih slovarjih (izjema je TSUU), vendar na količino kratic gotovo vpliva tudi strokovno področje. Po količini uslovarjenih kratic tako izstopajo farmacija, urbanizem in botanika (Fajfar in Žagar Karer 2019: 565).

3.4.6 Sinonimno razmerje, ki nastane z izpustom določujoče sestavine

Za večbesedni termin velja, da je stalna besedna zveza (gl. npr. Vidovič Muha 2000: 26), kar pomeni, da njegovih sestavin načeloma ne moremo poljubno skrajševati. Seveda se v besedilih pogosto pojavljajo krajše oblike večbesednega termina (zlasti to velja za neprve pojavitve termina), kar je v skladu z jezikovno gospodarnostjo. Vendar bi bilo v tem primeru bolje govoriti o besedilnih variantah kot o tipičnih sinonimih. Kljub temu se v terminoloških slovarjih v sinonimnem paru neredko znajdejo tudi polne oblike terminov in njihove krajše oblike.

V analiziranih slovarjih je prednostni termin praviloma daljše poimenovanje, torej polna oblika termina, za neprednostni sinonim, predstavljen v kazalčnem slovarskem sestavku, pa velja izpust ene od določujočih sestavin prednostnega termina.²³ V nekaterih slovarjih, npr. v SSS in ČTS, so tovrstni tipi označeni z označevalnikom *strokovno pogovorno*, redkeje tudi *nestrokovno pogovorno*. Primeri:

četrt -i ž geogr. nas. → méstna četrt (GeogTS)

zapidálka -e ž hist. → célica zapirálka (BTS)

koordinácija -e ž strok. pog. → koordinácija gíbanja (SSS)

kadúlja -e ž nestrok. pog. → trávníška kadúlja (ČTS)

V nekaterih primerih je neprednostni krajši termin usmerjen na več daljših terminov. Uslovarjanje takih rešitev lahko potencialno ustvarja zmedo, saj gre, kot rečeno, za besedilne variante.

recépt -a m 1. farm. zak. → zdravníški recépt 2. farm. zak. → veterínárski recépt (FTS2)

V BTS, ČTS in SSS razmerje med daljšo in krajšo obliko termina v nekaterih primerih označuje dvosmerna puščica, ki v ČTS nakazuje »/r/azmerje med nekaterimi dvojicami izrazov, ki se pomensko popolnoma prekrivajo, samo delno pa se razlikujejo po izrazni obliki«. ²⁴ Taka opredelitev dvosmerne puščice je tudi v SSS, v BTS pa dvosmerna puščica nakazuje razmerje med enakovrednima terminoma. Primeri:

čebélja mática -e -e ž ↔ mática (ČTS)

²³ Kadar tako nastane enobesedni termin, gre za semantično poenobesedenje (Stramljič Breznik 2018: 375).

²⁴ Več v L. Bokal in A. Terčelj (2012).

króžnik -a m ↔ vléčni króžnik (SSS)

centrálni stržén -ega -a m hist. ↔ stržén (BTS)

Razmerje, ki temelji na izpustu ali dodajanju sestavine enemu terminu glede na drug termin, torej ni tipično sinonimno razmerje, ampak gre za besedilne variante. Tako variiranje je pogosto v pisanih in govorjenih besedilih, menimo pa, da popisovanje besedilnih variant v pojmovnem terminološkem slovarju ni potrebno oz. je lahko celo moteče, zlasti kadar niso popisane vse možnosti.²⁵

3.4.7 Sinonimno razmerje med terminom in njegovim opisnim sinonimom

Opisni termini so praviloma manj primerna poimenovanja, ker niso v skladu s terminološkim načelom gospodarnosti. Včasih je opisno poimenovanje poskus jasnejšega, bolj nedvoumnega poimenovanja, ki pa hkrati kaže tudi na nerazumevanje procesa terminološkega poimenovanja. Poimenovanja, ki so hkrati že skoraj definicije, imajo malo možnosti, da se v terminologiji uveljavijo. Navajamo primera, v katerih opisna termina usmerjata na tipičnejša termina z vidika strukture:

tabléta za uporábo v ústni votlíni -e - - - - - ž farm. teh. → órodispertzíbilna tabléta (FTS2)

lútká na nítih -e - - - ž → marionéta (GledTS)

Relativno pogosti so slovarski sestavki, ki usmerjajo na opisni termin, kar je sicer nekoliko nenavadno, saj opisni termin ni v skladu s terminološkim načelom gospodarnosti. Primera:

uterotónik -a m farm. kem. → učínkovína za spodbújanje křčenja máternice (FTS2)

bagéta -e ž → páličásto brúšeni kámen (GemTS)

Kot že omenjeno, so opisni termini problematični, ker pojma ne poimenujejo, ampak opišejo. V terminoloških slovarjih to vlogo sicer opravlja definicija. V slovarjih so prikazani, ker v terminologiji obstajajo, pri poimenovanju novih pojmov pa jih odsvetujemo.

3.5 Enakovredni sinonimi

Termini za isti pojem so v pregledanih slovarjih praviloma opredeljeni kot prednostni (prikazani so v polnem slovarskem sestavku) ali neprednostni (prikazani so v kazalčnem slovarskem sestavku). V nekaterih slovarjih, in sicer v ČTS, GeolTS, SSS, FTS2, pa obstaja tudi kategorija enakovredni sinonim. To je termin, ki v razmerju do drugega termina za isti pojem ni niti prednostni niti neprednostni. Oba sta prikazana v polnem slovarskem sestavku in imata isto definicijo. Primer:

²⁵ Pri več kot dvobesednem terminu je pravzaprav lahko izpuščena katerakoli določujoča sestavina.

kontrolirano smučanje -ega -a s → nadzorovano smučanje, smučanje z nadzorovanjem (SSS)

Kontrolirano smučanje usmerja na enakovredna sinonima *nadzorovano smučanje* in *smučanje z nadzorovanjem*, ki sta prikazana v polnem slovarskem sestavku z definicijo 'smučanje, med katerim smučar zavestno spremlja in uravnava hitrost, vzdržuje ravnotežje, prilagaja nastavitve robnikov glede na svoje sposobnosti, izoblikovanost smučišča, vrste snega, razmere na smučišču'.

Enakovrednih sinonimov je lahko tudi več, kar je z vidika uporabnika slovarja še manj optimalno. Zastavlja se vprašanje, ali gre res za sinonime oz. katere od njih je smiselno uslovariti, da bo slovar prispeval k poenotenju terminologije, kar je ena od njegovih osnovnih funkcij. Primer usmerjanja na več enakovrednih sinonimov:

nevtrálni položáj -ega -a m → osnôvni položáj (1), izhodíščni položáj, osnôvna dŕža, visôka dŕža (SSS)

Enakovredni sinonimi pa povzročajo težave še z enega vidika. Eno od terminografskih načel namreč določa, da se v definiciji uporablja termin, ki je v slovarju določen kot prednostni. Enakovredni termini so torej enakovredni le na ravni iztočnic, odločiti pa se je treba, kateri od enakovrednih sinonimov bo uporabljen v definiciji. V zvezi s tem je v uvodu k ČTS izpostavljeno: »Ne glede na to, da so nekatere dvojice izrazov prikazane enakovredno, je v razlagah glede na slovaropisna pravila uporabljena tista, ki ji stroka daje neveliko prednost in je nekoliko pogostejša.« To potrjuje, da sinonimi med seboj praviloma niso nikoli popolnoma enakovredni.

3.6 Povzetek tipov sinonimov

Na podlagi analize gradiva ugotavljamo, da v terminoloških slovarjih obstaja več tipov sinonimije. Razmerje med sinonimi domačega in tujega izvora in razmerje med sinonimi, tvorjenimi z različno poimenovalno motivacijo, sta pogosti in za terminologijo tipični razmerji.

Sinonimno razmerje, ki temelji na pretvorbi prilastka, sinonimno razmerje, nastalo z univerbizacijo, in sinonimno razmerje med terminom in njegovo kratico oz. okrajšavo so razmerja, ki nastajajo na poimenovalni ravni. Do neke mere so taka razmerja predvidljiva (npr. termin in njegova kratica) in tudi pričakovana, saj jezik omogoča različne možnosti poimenovanja istega pojma z istimi poimenovalnimi prvinami (npr. pridevnik je lahko v samostalniški zvezi na mestu levega ali desnega prilastka).

Sinonimno razmerje, ki nastane z izpustom določujoče sestavine, pravzaprav ni pravo sinonimno razmerje, saj gre za razmerje med polno in skrajšano obliko termina, ki se praviloma dogaja v strokovnih besedilih in ne na ravni poimenovalnega sistema. Prav tako je problematično sinonimno razmerje med terminom in njegovim opisom (torej opisnim terminom), saj dolgi opisni termini v besedilih niso funkcionalni.

Zanimivo je razmerje med enakovrednimi sinonimi, ki je na videz najbolj enostavna možnost, saj se s tem izognemo normativnim odločitvam. Vendar pa se pogosto izkaže, da taka možnost ni uporabniku prijazna, sploh kadar je enakovrednih sinonimov več in so razmerja med njimi zabrisana.

4 Sklep

Sinonimija, ki jo definiramo kot pojav, pri katerem en pojem označujeta vsaj dva termina, je v terminologiji pogosta in pričakovana, kljub temu pa lahko ovira sporazumevanje in kaže na določeno stopnjo neustaljenosti in neurejenosti terminologije. V članku smo želeli preveriti, kolikšen je delež sinonimije v terminoloških slovarjih in kateri tipi so najpogostejši. Zato smo analizirali 14 terminoloških slovarjev, ki so nastali v Terminološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

Ugotovili smo, da vsi slovarji v uvodu niso eksplicitno opredeljeni kot normativni, vsi pa imajo predpisovalni značaj, ki naj bi prispeval k urejanju oz. poenotenju rabe terminologije. Zlasti nas je zanimalo, kako so v slovarjih obravnavani sinonimi, saj je način, kako so prikazani, najbolj eksplicitni pokazatelj normativnosti. Na ravni slovarja so sinonimi praviloma prikazani s kazalkami (puščicami). Analiza je pokazala, da je kar ena petina terminov (v povprečju 21,4 %) v terminoloških slovarjih preusmerjena na prednostni termin, kar kaže na to, da je sinonimov v terminologiji sorazmerno veliko in da ne gre le za posamične izjeme.

Z normativnim usmerjanjem so povezani tudi označevalniki. Nabor označevalnikov, s katerimi so avtorji slovarjev želeli svoje normativne odločitve še dodatno utemeljiti, kaže, da so se vanje uvrstila tudi poimenovanja, ki ne sodijo v jedrni del terminologije posamezne stroke (npr. narečni termini, zgodovinska poimenovanja). Sinonimi, ki jih je po našem mnenju upravičeno uvrstiti v terminološke slovarje, so tista poimenovanja, ki so s stališča funkcijske in socialne zvrstnosti enakovredna.

Na podlagi analize smo oblikovali tipologijo sinonimnih razmerij. Najbolj pogosti in za terminologijo tipični razmerji sta razmerje med sinonimi domačega in tujega izvora in razmerje med sinonimi, tvorjenimi z različno poimenovalno motivacijo. Pričakovana razmerja so tudi sinonimno razmerje, ki temelji na pretvorbi prilastka, sinonimno razmerje, nastalo z univerbizacijo, in sinonimno razmerje med terminom in njegovo kratico oz. okrajšavo.

Kot problematično se kaže sinonimno razmerje med terminom in njegovim opisom (torej opisnim terminom), saj dolgi opisni termini v besedilih praviloma niso funkcionalni. V kontekstu navajanja sinonimov v terminoloških slovarjih je problematično tudi razmerje med polno in skrajšano obliko termina. V tem primeru pravzaprav ne gre za sinonimno razmerje, saj se tovrstno krajšanje terminov praviloma dogaja v strokovnih besedilih in ne na ravni poimenovalnega sistema.

Nekateri slovarji navajajo tudi enakovredne sinonime, s katerimi se avtorji slovarja na videz izognejo normativnim odločitvam. Ker je smisel normativnosti omogočiti čim bolj nedvoumno sporazumevanje, so enakovredni sinonimi lahko ovira npr. v primeru, ko je treba v definiciji uporabiti prednostni sinonim.

Sinonimija je torej legitimen del terminologije, je pa število terminov za posamezen pojem smiselno omejiti, če želimo, da terminologija ostane funkcionalna. Predstavljena tipologija bi zato lahko vplivala na bolj premišljen izbor sinonimov, ki naj bodo vključeni v terminološke slovarje.

VIRI IN LITERATURA

- Ljudmila Bokal, Andrej Terčelj, 2012: O dveh terminografskih novostih v Čebelarskem terminološkem in Slovenskem smučarskem slovarju. *Jezikoslovni zapiski* 18/1. 143–56. [Na spletu](#).
- Botanični terminološki slovar*. 2013. Ur. Franc Batič, Borislava Košmrlj - Levačič. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, ZRC SAZU. [Na spletu](#).
- Čebelarski terminološki slovar*. 2013. Ur. Ljudmila Bokal, Janez Gregori. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, ZRC SAZU. [Na spletu](#).
- Helena DOBROVOLJIC, 2018: Normativni opis in jezikovna standardizacija v aktualnem jezikovnopoličnem okviru – dokumenti in realnost. *Slavia Centralis* 11/2. 200–23. [Na spletu](#).
- Tanja FAJFAR, Mojca ŽAGAR KARER, 2013: Časovna zaznamovanost v terminoloških slovarjih. *Družbena funkcijskost jezika: vidiki, merila, opredelitive* Ur. Andreja Žele. Ljubljana: FF. (Obdobja, 32). 117–23. [Na spletu](#).
- Tanja FAJFAR, Mojca ŽAGAR KARER, 2019: Analiza kratic v terminoloških slovarjih. *Slavistična revija* 67/4. 551–67. [Na spletu](#).
- Besharat FATHI, 2014: Experts and Specialised Lexicography: perspectives and needs, *Terminàlia* 9. 12–21.
- Farmaceutski terminološki slovar*. Druga, dopolnjena in pregledana izdaja. 2020. Ur. Marjeta Humar, Jelka Šmid - Korbar, Aleš Obreza. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, ZRC SAZU. [Na spletu](#).
- Vojko GORJANC, 1995/96: Primerjalna razčlenitev terminologije v matematiki in filozofiji. *Jezik in slovstvo* 41/5. 267–76. [Na spletu](#).
- Marjeta HUMAR, 2008: Slovaropisno izrazje v slovenskih terminoloških slovarjih. *Jezikoslovni zapiski* 14/1. 103–22. [Na spletu](#).
- Marjeta HUMAR, 2009: Sinonimija v slovenskih terminoloških slovarjih. *Terminologija in sodobna terminografija*. Ur. Nina Ledinek, Mojca Žagar Karer, Marjeta Humar. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 75–95. [Na spletu](#).
- Mateja JEMEC TOMAZIN, 2012: Terminologija v slovenskem pravopisu. *Pravopisna stikinja: Razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ur. Nataša Jakop, Helena Dobrovoljc. Ljubljana: Založba ZRC. 213–20.

- Mateja JEMEC TOMAZIN, 2015: Normativnost terminoloških slovarjev. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*. Ur. Mojca Smolej. Ljubljana: FF (Obdobja, 34). 309–15. [Na spletu](#).
- Mateja JEMEC TOMAZIN, Marjeta HUMAR, 2013: Stilna zaznamovanost v terminoloških slovarjih. *Družbena funkcijskost jezika*. Ur. Andreja Žele. Ljubljana: FF (Obdobja, 32). 173–79. [Na spletu](#).
- Monika Kalin Golob, Nataša Logar, 2008: Terminologija odnosov z javnostmi: od upoštevanja terminoloških načel do pridobivanja podatkov iz besedil. Teorija in praksa: revija za družbena vprašanja 45/6. 663–77. [Na spletu](#).
- Snježana KEREKOVIĆ, 2014: Primjena terminoloških načela na sinonimne tehničke nazive. *Polimeri: časopis za plastiku i gumu* 35/1–2. 18–24. [Na spletu](#).
- Aleš Klégr, Ivana Bozděchová, 2019: Sports Terminology as a Source of Synonymy in Language: the Case of Czech. *Alicante Journal of English Studies* 32. 163–86. [Na spletu](#).
- Tomo KOROŠEC, 1972: O načelih za oblikovanje terminov. *Referati za strokovni sestanek terminologov in terminoloških svetovalcev z uredniki Slovarja slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU. 9–13.
- Guy NORMAN, 2002: Description and Prescription in Dictionaries of Scientific Terms. *International Journal of Lexicography* 15/4. 259–76. [Na spletu](#).
- Gabriela POLÁČKOVÁ, 2001: Synonymy of medical terminology from the point of view of comparative linguistics. *Bratislavské lekárske listy* 102/3. 174–77. [Na spletu](#).
- Jerica SNOJ, Martin AHLIN, Branka LAZAR, Zvonka PRAZNIK, 2018: *Sinonimni slovar slovenskega jezika*. [Na spletu](#).
- Marko SNOJ, 2016: *Slovenski etimološki slovar*. 3. izdaja. [Na spletu](#).
- Irena STRAMLJIČ BREZNIK, 2018: Univerbizacija (poenobesedenje) v slovenskem besedotvornem sistemu. *Slavistična revija* 66/3. 369–82. [Na spletu](#).
- Mitja TROJAR, Mojca ŽAGAR KARER, 2013: Družbena občutljivost v terminoloških slovarjih. *Družbena funkcijskost jezika: vidiki, merila, opredelitve*. Ur. Andreja Žele. Ljubljana: FF (Obdobja, 32). 457–63. [Na spletu](#).
- Ada VIDOVIČ-MUHA, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje: govorica slovarja*. Ljubljana: FF.
- Špela VINTAR, 2008: *Terminologija. Terminološka veda in računalniško podprta terminografija*. Ljubljana: FF, Oddelek za prevajalstvo.
- Marina ZORMAN, 2000: *O sinonimiji*. Ljubljana: Znanstveni inštitut FF.
- Mojca ŽAGAR KARER, 2015: Ožja terminološka norma in odstopi od pravopisne norme v terminologiji. *Pravopisna razpotja: razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ur. Helena Dobrovoljc, Tina Lengar Verovnik. Ljubljana: Založba ZRC. 221–29.
- Mojca ŽAGAR KARER, Tanja FAJFAR, 2015: Strokovnjaki in drugi uporabniki terminologije kot naslovniki terminoloških slovarjev. *Jezikoslovni zapiski* 21/1. 23–35. [Na spletu](#).
- Mojca ŽAGAR KARER, 2018: Upoštevanje terminoloških načel v terminografski praksi. *Slavistična revija* 66/2. 235–49. [Na spletu](#).

SUMMARY

Synonymy is a phenomenon in which at least two terms designate one concept. It is a frequent and expected phenomenon in terminology. However, it can be also a barrier to a specialised communication, as it is a sign of a certain degree of instability in terminology. For the purpose of this article, 14 terminological dictionaries compiled in the Terminological Section of the the Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language were analysed to check the actual frequency of synonymy in terminology and to find out which types of synonymy are the most frequent.

The analysis confirmed that all terminological dictionaries have normative status. The most explicit way to demonstrate this status is the way in which synonyms are presented in terminological dictionaries. The analysis showed that one-fifth of the terms in terminological dictionaries are presented in entries in which they point to a preferred term.

Based on the analysis, we made a typology of synonyms. The most frequent and unproblematic are synonymous relations based on a term of Slovene origin and its borrowed synonym and synonymous relations in which a term and its synonym are formed with different denomination motivation. Synonymous relations such as term and its abbreviation, term and its unverbised synonym, and term and its synonym formed with the transformation of a modifier were also expected to a certain extent.

On the other hand, some synonymous relations are more complicated. Authors of a terminological dictionary should think carefully when including them. In the first group, there are synonymous relations based on a term and its description (so-called descriptive term). Descriptive terms are not in accordance with terminological principles, so their functioning in terminology is questionable. In the second group, there are synonymous relations based on a term and its shortened form. These kind of relations are not synonyms, but variants characteristic of written and spoken texts.

Synonymy is a legitimate part of terminology, but it should be noted that the number of synonyms should be limited in order to make the synonymy functional from the point of efficient communication. The typology presented in the article could contribute to certain predictability of the synonymous relations in the terminology. This could lead to a more considerate formation of synonyms and a more controlled inclusion of synonyms in terminological dictionaries.